

daki geniş saçağın zengin profilli praçolar ile taşınması öngörülmüş, ancak sonraları bu saçağın direklerle desteklenmesine gerek duyulmuştur. Ayasağa korusu içindeki bu Çinili Köşk, iç süslemesinin Batılı bir üslûpta olmasına karşılık, büyük bir havuz başında hafif yapıllı köşkleri seven Osmanlı zevkine uygundur. Böylece birçok örnekleri eskiden beri yapılagelen havuz başı köşklarini andıran bu eser, eski Türk mimari geleneğini, süslemesinde olmasa bile hiç değilse yapısında yaşatan güzel ve değerli bir binadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Sedad Hakkı Eldem, *Türk Bahçeleri*, İstanbul 1976, s. 190-191; Pars Tuğlacı, *Osmanlı Mimarlığında Batılılaşma Dönemi ve Balyan Ailesi*, İstanbul 1981, s. 248-252; R. Ekrem Koçu, "Ayasağa Av Kasrı", "Ayasağa Kasrı" md.leri, *İst.A*, III, 1434-1436.

SEMAVİ EYİCE

AYASBEYOĞLU, Nevzat

(1888-1966)

Eğitimci ve yazar.

23 Haziran 1888'de Bodrum'da doğdu. Babası aslen Seydişehirli olan M. Sabit Bey, annesi Adniye Hanım'dır. Babasının memuriyeti sebebiyle çocukluk ve gençlik yıllarında Isparta Uluborlu, Seydişehir, İstanbul ve Yemen'de bulundu. Orta öğrenimini 1907'de Pertevniyal Rüşdiyesi'nde, yüksek öğrenimini de 1911'de Dârülfünun Edebiyat Fakültesi'nde tamamladı. Öğrenim hayatı süresince İbn Rüşd, Muhyiddin İbnü'l-Arabî, Descartes gibi büyük düşünürlerin eserlerine özel ilgi gösterdi. Ayrıca Nâmık Kemal, Abdülhak Hâmid, Recâzâde Ekrem, Muallim Nâci, Mehmed Âkif gibi ünlü edip ve şairlerin eserlerini okuyarak edebî zevkini geliştirdi; bütün bu özel çalışmaları daha sonra onun millî ve mânevî değerlere bağlı, İslâmî çizgide bir eğitimci ve yazar olmasını sağladı.

Edebiyat Fakültesi'nin son sınıfındayken Dârüşşafaka'da Osmanlıca öğretmeni olarak ilk memuriyetine başlayan Nevzat Ayasbeyoğlu mezun olduktan sonra Koca Mustafa Paşa Askerî Rüşdiyesi, Üsküp Sultânisi, İstanbul Sultânisi Menâlık-ı Harbiyye Şubesi ve Beyrut Sultânisi'nde dil ve edebiyat öğretmenliği yaptı. Gelenbevi ve Vefa sultânilerinde ikinci müdürlük, Cebelilübnan sancağı ve Aydın maarif müdürlüğü, İstanbul maarif müfettişliği, Maarif Nezâreti Hey'et-i Teftişiyeye Dairesi müfettişliği ve tedri-

sât-ı tâliye ikinci şube müdürlüğü gibi millî eğitimin çeşitli kademelerinde çalıştı. Bu arada Haydar Paşa Lisesi felsefe öğretmeniyken 1939'da Bursa milletvekili seçildi. 1943'e kadar süren bu görevi sırasında millî eğitimle ilgili birçok kanunun çıkmasına öncülük etti; ayrıca Köy enstitüleri kanununun sözcülüğünü yaptı. Aktif siyasetten ayrıldıktan sonra Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü öğretmenliğine tayin edildi ve bu okulda kurduğu pedagoji bölümünün başkanıyken 1954 Haziranında yaş haddinden emekliye ayrıldı.

1961 yılında İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nde yeniden öğretim hayatına dönen Nevzat Ayasbeyoğlu 1963'te bu görevden de ayrılarak kendisini tamamen yazarlığa verdi. 25 Aralık 1966'da İstanbul'da vefat etti.

Eserleri. *İnsan Âkilesi Üzerine Deneşmeler* (Ankara 1937); *Anayasamız Değişmeli mi* (Ankara 1944); *T. C. Millî Eğitimi Kuruluşlar ve Tarihçeler* (Ankara 1946); *İbn Rüşd'ün Felsefesi* (Ankara 1957). Eser İbn Rüşd'ün *Faşlü'l-mağâl* (s. 1-34) ve *el-Keşf 'an menâhici'l-edile* (s. 35-150) adlı eserlerinin tercümesidir.

Ayasbeyoğlu'nun asıl yazarlığı, çoğu kendi döneminin milliyetçi ve mâneviyatçı yayın organları olan dergi ve gazetelerdeki yazılarında görülür. *Sırât-ı Müstakim*, *Sebilürreşâd*, *İslâm*, *Vakit*, *Yeşilay*, *Ant*, *Tasvir*, *Ulus*, *Ekekon*, *Selçuk*, *Tanin*, *Eğitim-Öğretim*, *Ülkü*, *Bilgi*, *İş*, *Hürses*, *Yeni Konya* gibi birçok dergi ve gazetede pedagoji, din, ahlâk, felsefe, edebiyat, tarih, biyografi, sosyoloji, siyaset, sanat, hukuk, Türk ve İslâm düşüncesi, sağlık ve ekonomi gibi çok çeşitli konulara dair 210'un üzerinde makale, fıkra ve sohbet türünde yazılarıyla şiirleri yayımlanmıştır.

SABİT AYASBEYOĞLU

Nevzat Ayasbeyoğlu

AYASOFYA

Bizans devrinde
İstanbul'un en büyük kilisesi iken
fetihten sonra
şehrin baş camii haline getirilen ve
etrafında zamanla
bir külliye teşekkül eden mâbed.

Fetihten sonra şehrin en büyük mâbedi olan Hagia Sophia Kilisesi Fâtih tarafından Ayasofya adıyla fethin sembolü olarak camiye çevrilmiş ve ilk cuma namazı da burada kılınmıştır. Bu sebeple daha sonra fethedilen diğer şehirlerdeki kiliseler camiye çevrildiklerinde en büyüğünün Ayasofya adıyla anılması adeta bir gelenek haline gelmiştir. Bunlardan bazıları daha kilise halindeyken bu adla anıldıkları halde, bir kısmı da halk tarafından fethe işaret olarak sonradan yakıştırılmış, böylece hepsi Ayasofya Camii olarak anılmıştır. Bazan da İlkçağ'dan kalma bir harabe veya ören yerine Ayasofya denilmiştir. Nitekim Güney Anadolu'da Alanya ile Gündoğmuş ilçesi arasındaki Susuz dağının batı tarafında, denizden 1500 m. yüksekte rastlanan İlkçağ'dan kalmış yapı harabeleri bulunan eski bir yerleşme yeri halk tarafından Ayasofya olarak adlandırılmış ve Ayasofi imlâsi ile haritalara geçmiştir.

Ayrıca bazı camiler aslında başka adlarla anılmaktayken sonraları halk tarafından bunlara Ayasofya denilmiştir. Nihayet bazıları ise camiye çevrilmeden önce Hagia Sophia veya Sveti Sofia adında olduklarından Ayasofya ismiyle tanınmışlar, yayınlara da bu şekilde geçmişlerdir. Ancak Konya'da temelden itibaren tam bir Türk yapısı olan 824 (1421) tarihli Hacı Hasbeyoğlu Mehmed tarafından yaptırılan Dârülhuffâza'da anlaşılmasız bir sebeple Ayasofya Mescidi denilmiştir.

Ayasofya adıyla anılan camiler arasında, 1453'ten 1934'e kadar şehrin ulucami durumundaki başcamisi olan İstanbul'daki Ayasofya Camii ve etrafında teşekkül etmiş külliye ise en tanınmış ve önemli eserdir.

Ayasofya, *ekânîm**-i selâsenin ikinci unsuru oğulun bir vasfı olarak, mistik bir mefhum olan sofia (ilâhî hikmet) adına kurulmuştur. Yanındaki patrikhâne kilisesi Hagia Eirene (Aya İrini) ile birlikte ikisine Megale Ekklesia (Büyük Kilise) deniliyordu.

Ayasofya'nın ilk binası İlkçağ İstanbulu'nun merkezî yerinde, birinci tepe üze-